

Polcz Elaine a Semmelweis Egyetemen

Konferencia születésének 100. évfordulóján, 2022. november 9-én

Perczel-Forintos Dóra

Szeretettel köszöntök mindenkit: örülök, hogy ilyen sokan eljöttek, hogy az egyik legnagyobb hatású magyar pszichológusra emlékezzünk.

Nehéz megszólalni ezután a film után, ahol ez a csodálatos nő beszél elvarázsolt hangon a gyerekekhez. Leukémia, daganatos betegség, kórház, műtétek, félelem, aggodalom, haldoklás egyfelől, mese, játék, költészet, biztonság, anyai gondoskodás, kedvesség és bölcsesség másfelől. Szinte elképzelhetetlen, hogy ilyen ellentétek meg tudjanak valósulni egyidejűleg, és mégis! Mert hol is történik mindez? Az orvostudományi egyetemen, 1969-ben, az orvoslás fellegvárában, ahol az orvosok és nővérek vállvetve küzdenek a daganatos betegséggel, de még híre-hamva sincs a ma már olyan természetes holisztikus szemléletnek, a gyermek és a szülő lelkével, félelmeivel való foglalkozásnak. Mindez egy orvosegyetem falai között, miközben az orvosegyetemek köztudottan szabályos, szabálytisztelő és szabálykövető intézmények. Ez az összehangolt működés alapfeltétele. (A kisfilm elérhetősége:

https://www.youtube.com/watch?v=mAcwA_9XvV8)

Azonban mint mindig, akkor is voltak, most is vannak és egyre többen lesznek olyan melegszívű orvosok, akik érzékenyek a lélek rezdüléseire, szükségleteire és akik tudták, tudják, hogy a lelki fájdalom épp oly súlyos, mint a testi fájdalom. Polcz Elaine saját szenvedéséből merítve indult el azon az úton, hogy mások szenvedésén enyhítsen. Életútja a gyermekideggondozóból vezetett a gyerekklinikára, ahol 1969-ben felismerte ezeket az igényeket és erre reagálva kezdett foglalkozni el a haldoklókkal és családtagjaikkal. A beteg, haldokló gyermekek és hozzátartozóik pszichológusa volt. Felismerte, hogy a gyermek testi állapota, gyógyulása szempontjából meghatározó az a kórházi milliő, ahol hosszú ezeket a heteket tölti: egész más lesz az életminősége a mesefigurákkal díszített, színes, barátságos falak között, mint egy kopár fehér kórházi szobában. Ha van hely, ahol játszhat, terápiás értéke van annak, hogy lejátszhatja, kijátszhatja magából a félelmeket, szorongásokat, fájdalmakat, amiket talán még megfogalmazni sem tud.

És azt is felismerte, hogy a szülő jelenléte a kórházban felbecsülhetetlen támaszt jelent a gyermeknek, s a szülő segítése áttételesen megnyugtatja a gyereket is, hiszen a gyermekek szüleik szorongása nagyon szorosan összekapcsolódik: szorongó szülőnek szorong a gyermeke is, depressziós szülőnek depressziós a gyermeke is. Felismerte, hogy a szülők támogatása része kell, hogy legyen a gyermekek ellátásának, ezért szinte anyai gondoskodással vette körül a kis betegeket és hozzátartozóikat.

Történelmi perspektívába helyezve a dolgot: 1969-ben létrehozott egy **Lélektani csoportot** a II. sz. Gyermekgyógyászati Klinikán. (Párhuzamként megemlíteném, hogy ugyanebben az időben, 1964-ben hozta létre Mérei Ferenc is a Lipóton a pszichológiai labort). Elaine kezdeményezésével és szervezőmunkájával 1970 táján elkezdődtek azok a törekvések, amelyek ma is otthonossá teszik a kórházat: mozgalom indult a színekért, játékokért, alkotási lehetőségekért, szervezésében csoportos művészeti foglalkozások kezdődtek a Klinikán.

Számos alkalommal írt erről tanulmányt orvosszakmai folyóiratokban, például erről szól a *Pszichés kapcsolat és környezet kialakítása kórházi gyermekosztályon* c. cikke. A medikusképzésre is hangsúlyt fektetett: 1976 – ban jelent meg Pertorini Rezsővel közösen írt tankönyve *Orvosi pszichológia a gyakorlatban* címmel, amely elnyerte a Medicina Könyvkiadó díját. Olyan részletességgel, szinte élményszinten ír a pszichológiai stresszorok szerepéről a különböző betegségek patogenezisében, az orvos, a pszichológus és a beteg kapcsolatáról, a kórházi kezelés atmoszférájáról, a játék, a bábozás szerepéről a pszichodiagnosztikában, a súlyos, fájdalmas betegséggel küldő gyermekek ellátásáról, hogy az olvasónak az a benyomása, hogy ezt nem is lehet másképpen végezni. Messzemenően elolvasásra ajánlom a fiatal generációnak.

Ugyanebben az évben (1976) létesített, hazánkban elsőként klinikai osztályon **játszószobát**, illetve külön helyiséget a szülők számára.

Szelídség és bátorság, újító kezdeményezés és kitartás: ezeket tudta ötvözni olyan mértékben, hogy hatása és ez a szemlélet mind a mai napig érzékelhető a Tűzoltó utcai klinikán, de messze túlmutat ezeken a falakon. Mi adott, adhatott neki ehhez erőt ehhez, **miközben** 1969-ben sem volt könnyebb az élet, mint ma, sem a Kádár- rendszerben, sem a munkahelyeken, és mégis! Ahogy filmben látható kisgyermeket a karjában viszi és mesél neki arról, hogyan fog csillapodni a fájdalma és később már semmit, de semmit sem fog érezni és valami nagyon szép helyre kerül...érezhetően valamiféle transzcendencia árad a hangjából, tevékenységéből. Azt érezhetjük, hogy valami nagyon szép, emelkedett dolog történik, ami kiemeli az egész helyzetet a kórház miliójából egy magasabb szintre. 85 éves korában egy interjúban tették fel neki a kérdést, hogy miért nem égett ki, miközben mindig többet vállalt, mint amennyit bírt? Azt mondta, hogy mert csak így volt értelme annak, amit csinált, szerette, amit csinált. Kisugárzása olyan különböző embereket ihletett meg, mint Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, vagy az író Nádas Péter, aki így emlékezik vissza rá: „soha nem kérdeztem, de azon kevesek közé tartoztam, akik rettenetes klinikai élményeit meg tudták hallgatni. Egyedül nem tudta volna elviselni, főleg a szülők fájdalmát nem, valakivel meg kellett osztania. Olvastam kéziratait, olykor javítottam, olvastam a hozzá tartozó irodalmat, hogy értsem, amit ír...volt, hogy Kisorosziiban a kimerültségtől elaludt a díványon. Volt ott egy szalmakalap, miként az öreg parasztok, az arcára borította, hogy a fény ne zavarja.”

Az, hogy termékeny talajra hullt Polcz Alainé kezdeményezése, mutatja, hogy a Tűzoltó utcai klinika akkori stábja, orvosai, ápolói és munkatársai partnerek voltak a beteg gyerekek és családjaik segítségével ebben a traumatizált élethelyzetben, amit a daganatos betegség jelent. És az, hogy itt most együtt tudunk ünnepelni egy gyermekpszichológust, emléktáblát tudunk elhelyezni az orvosprofesszorok táblái mellett egy pszichológusnak, fényesen jelzi, hogy a Klinikán ma is ebben a szemléletben folyik ez a nagyon megterhelő, testet-lelket igénybe vevő munka. Hálásan köszönjük ezt a Klinika minden mai és volt munkatársának és vezetőinek.

Ahogy akkor, most is fontos, hogy felemeljük a fejünket és kitekintsünk a mindennapi nehézségekből, körülnézzünk, vegyük észre az élet szépségeit, minden szenvedés ellenére. Álljon példaként előttünk az élete! Befejezésül álljon itt az a himnusz, amit ő maga olvasott fel egy interjúban, annyira fontos volt neki.

Kalkuttai Szent Teréz: Az élet himnusza

Az élet egyetlen – ezért vedd komolyan!

Az élet szép – csodáld meg!

Az élet boldogság – ízleld!

Az élet álmom – tedd valósággá!

Az élet kihívás – fogadd el!

Az élet kötelesség – teljesítsd!

Az élet játék – játszd!

Az élet vagyon – használd fel!

Az élet szeretet – add át magad!

Az élet titok – fejtse meg!

Az élet ígéret – teljesítsd!

Az élet szomorúság – győzd le!

Az élet dal – énekelj!

Az élet küzdelem – harcold meg!

Az élet kaland – vállald!

Az élet jutalom – érdemeld ki!

Az élet élet – éljed!